

Dissetena edició: octubre de 1994

No es permet, sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol sistema o procediment, ja sigui electrònic, mecànic o per reprografia, així com la seva distribució mitjançant lloguer o préstec públics.

Fanny

© Hereus de Carles Soldevila
© d'aquesta edició: Ed. Selecta-Catalònia
Disseny de la coberta: Jordi Fornas
ISBN: 84-7667-025-7
Dipòsit legal: B. 37.284-1994
Ed. Selecta-Catalònia - Rda. de St. Pere, 3 - 08010 Barcelona
Imprès a Libergraf, S.L. - Constitució 19 - 08014 Barcelona

QUATRE PARAULES PRELIMINARS

(Pròleg de la segona edició)

Dono aquesta segona edició de *FANNY* amb algunes correccions i addicions. L'única d'aquestes que potser cal que sigui esmentada és la del monòleg penúltim, que és enterament inèdit. No és segur que fes veritable falta per a entendre la tessitura interna de la protagonista, però tinc la convicció que no arriba a fer nosa.

La meua novel·la ha produït dues polèmiques, que ara com ara no penso pas reprendre, però que em sembla oportú de deixar registrades en aquest lloc.

La primera discussió ha estat, com era de llei, la de la moralitat. Un sector de la crítica més inclinat a l'exercici de la censura eclesiàstica que al de la censura literària, ha titllat d'immoral la meua novel·la. Hi ha vist una apologia del llibertinatge o una exaltació del paganisme.

No cal sinó llegir-la per a comprendre que aquest sector de crítica ha exagerat. *FANNY* és, si voleu, amoral, però no immoral. L'autor deixa perfectament expedita per a cada lector

la via de les reaccions i dels judicis. Si els nostres puritans han complert llur obligació en alguna altra esfera que l'exclusivament literària, llurs prosèlits condemnaran el que hagin de condemnar i lloaran el que sigui lloable. Si els han preparats per a resistir les temptacions de la vida, ¿com és possible que no resistixin les de la literatura, molt menys poderoses i pertorbadores?

El paternalisme dels nostres puritans és tan oficiós, que no m'estranyaria que arribés a ofendre els mateixos que en són objecte.

La segona polèmica, molt més agradable, ha estat purament literària: ¿la forma en què està escrita FANNY mereix el nom de "monòleg interior"?

Després d'haver llegir els models del gènere, ha cregut que sí. D'altres han opinat que era monòleg, però no pas interior.

Com he explicat ja en un article, el concepte d'interioritat, per a mi, no té altre valor que el d'una àcotació escènica. El monòleg de FANNY és interior perquè no és exterior, és a dir, perquè no és recitat en veu alta.

He explicat també amb tota la claredat possible que en els únics moments que el monòleg interior en sembla versemblant és en els moments d'exaltació del subjecte, llavors que el seu pensament es concreta en una direcció i no deixa gaires esclertes a la intervenció de les

imatges i de les sensacions. És a dir, quan l'element lògic, consubstancial al monòleg que el duu en la seva etimologia mateixa, agafa una certa consistència. Si la meua novella és composta per nombre de monòlegs breus i no pas per un sol monòleg continu, és per poder limitar-me a copsar moments d'aquest tipus.

Així que es relaxa la força illativa del pensament, el film interior esdevé tan ric d'elements no traduïts en paraules, el discurs es troba tan interceptat per imatges que no s'anomenen, el simultanisme de les sensacions tàctils, visuals, olfactivas és tan extrem que ningú, ni el mateix James Joyce amb la seva potència meravellosa (ajudada per trucs en el fons puerils, com la supressió dels signes de puntuació), no pot aspirar a copsar-lo.

¿Ens en dóna la illusió com ningú no ens l'havia donada fins ara? Conformes! No és això el que discutim. El que discutim són els graus de convenció que hi ha en aquesta forma literària. Discussió vana: no em costarà gaire d'afirmar que, de fet, entre tota forma d'art i tota forma de vida hi ha la mateixa distància: l'indefinit.

Una introspecció, per subtil i aferrissada que sigui, no pot donar un transsumpte exacte de la nostra consciència. El sol fet d'estar-nos a l'aiguait per descobrir els seus fenòmens, no dubtem que els falsifica, tot conferint-los in-

tencions que no tenien i un ordre que els mancava.

El film realment interior, com certes substàncies químiques, no pot projectar-se a la llum del dia sense alterar-se. A còpia d'art, en podem oferir il·lusions suggestives i fins admirables. Però no pas transcripcions autèntiques.

Noteu com en totes les modernes temptatives literàries d'aproximació a les realitats profundes, no contaminades per la raó (sobrerealisme, freudisme, mondleg interior), passa el mateix: només ens interessen quan són practicades per persones intel·ligents.

Això sol indica com són de convencionals. Per ventura poden ésser altra cosa?

C. S.

Barcelona, març 1930.

FANNY

Quina foscó! I pensar que a fora fa un sol que enlluerna. Aquest teatre només es pot mirar amb tota la lluminària i tots els reflectors encesos. Aleshores dissimula que és una barraca innoble. Però, ara!... Les llotges buides semblen boques esdentegades que badallen... Fan horror. I aquest fustam mig podrit cruix només que el gat hi passi. I la pudor dels wàters — diguem-ne wàters. Tanmateix trobo que en fan un gra massa d'obligar-nos a assajar amb aquesta misèria de llum: un parell de bombetes. És ridícul i fins contraproduent. Desanima. Després aquest pobre Míster Wallace anirà dient que *elles manquent d'entrain*. Doncs, no! Qui més qui menys s'acaba de llevar i encara no s'ha desensonyat del tot. Després, la majoria no hem fet un desdejuni de princesa. Ah, els meus desdejunis d'abans: mel, melmelada, cacau, cafè, llet, mantega... Val més no pensar-hi. Em roda el cap. No és que pateixi fam materialment, però... no sols de pa viu l'home. L'única que deu aplaudir aquest estalvi de llum és la mamà. La pobra! Com s'a-dorm en el seu racó!... Ben mirat, és la millor

cosa que pot fer. Quan la veig conversar amb les altres *mamàs*, pateixo. No hi lligarà mai. No sap situar-se. Ca! Al cap de cinc minuts de parlar amb algú, ella ja fa venir bé la conversa per col·locar el disc de la nostra passada grandesa, i del servei que teníem i dels viatges que fèiem i de les bones relacions que cultivàvem... És horrorós! No comprèn que amb totes aquestes evocacions no fa altra cosa que tirar-se terra als ulls. Les unes la prendran per una fantasiosa, que sols conta boles; les altres, per una orgullosa que les vol humiliar fent-los saber que no és del seu braç... No ho vol entendre. Es fa antipàtica i de retop em compromet a mi. No pararé fins que la convenció que no em cal cap mena d'acompanyament per a venir a assajar... ni per a venir a la funció. Ja es pot haver adonat que aquest ofici és molt menys perillós del que semblava de fora estant. És a dir, ara com ara, no me'n semblà gens de perillós... T'asseguro que em trobo més tranquil·la aquí dins que en alguns cinemes, quan hi anava amb la *miss*, en els nostres bons temps... Fa quinze dies que visc entre bastidors! que freqüento un escenari! que hi exhibeix les formes!... I no passa res. Res. És admirable, no? De vegades, fins penso si no serà un mal senyal i tot. Dec interessar molt poc. Potser, malgrat que procure adaptar-me, faig encara un posat esquiu, distant, *aristocràtic!*...

En fi, joestic certa que em sabré situar; sé on sóc. Però la mamà valdria més que restés a casa, llegint novel·les. Ja ho sé; ella s'obstina a acompanyar-me per apaivagar els seus remordiments. La seva Fanny ballant i desfilant en una revista del Parallel! Realment no és això el que somniaves per a ella. Pensionat belga, tennis, equitació, viatges... No hi ha dubte que la teva Fanny era candidata a un bon matrimoni burgès. Amb qui?... Ni la mamà ni el papà no eren gaire complicats en les seves exigències. Un minyó de bona família i amb pessetes... Això era suficient. En Quintana els semblava un bon partit per a la seva nena. No m'ho deien clarament; però no calia pas que badessin boca. Els papàs tenien una diplomàcia tan ingènua! A mi, en Quintana no m'acabava d'entusiasmar. No sé per què. Reconec que tenia qualitats... Però mai no em va fer sentir cap emoció que valgués la pena... A estones, potser quan parlava seriosament i desava el seu repertori d'acudits, havia arribat a escoltar-lo amb una espurna de simpatia. Però això va ocórrer tan poques vegades!... No era el meu tipus. I era demanar-me massa que a aquella edat em fes càrrec de la situació de la família i m'avingués a sacrificar-li totes les meves inclinacions... El papà no tenia pit per a coaccionar-me; si no fos per les insinuacions de la mamà, jo no hauria arribat a

conèixer que en Quintana era el seu candidat... I què? Encara que m'hagués resignat al sacrifici, ja era un joc ben arriscat d'esperar que la seva passió per mi resistiria, sense decaure, la ruïna del papà i totes les seves conseqüències. Cal pensar que jo aleshores només tenia disset anys. Per a mantenir la flama a través d'aquests desastres es necessita molta trappelleria... Almenys, és això el que jo penso. Jo, a disset anys, era una noia molt decidida, molt despreocupada, però en el fons sense cap malícia... Com ara? No: ara sóc més maliciosa. Els anys no han passat inútilment. Això no vol dir que em senti capaç d'aferrar un home com en Quintana i de dur-lo fins al peu de l'altar, si us plau per força. No és precisament que em manqui malícia; és que no vull! En aquest punt no he variat gaire. Així que un home comença a fer-me l'amor, hi ha dintre meu un sentiment que s'imposa a tots els altres: que ell no es pensi que em deixo entabanar. Imaginar que un qualsevol, amb quatre frases usuals, amb només abaixar la veu i gesticular amb vehemència, ja es pot permetre el luxe de suposar-me encantada o seduïda, és una cosa que em revolta. No serveixo per a flirtejar. O serviria si ell i jo comencéssim per declarar rodona-ment que no fem altra cosa que jugar, passar l'estona... En Quintana no era carn ni peix. Després, aquell caminar que semblava que tin-

gués por de trepitjar alguna cosa... No, no: en Quintana, no. Que sóc idiota! Entretenir-me a resoldre problemes absolutament retirats de la circulació. Si no em vigilés semblaria la mà-mà. Ella encara repeteix que *això* és transitori i que no podem trigar a trobar una cosa més decent i que aleshores és segur que pescaré un marit digne de mi... Pobra dona! No sap tirar per la borda totes les il·lusions que ha fabricat durant vint anys a base de la seva Fanny... Fanny! Veus? Ja va ser una imprudència de dir-me aquest nom... Resulta tan de "noia de conjunt"! Jo crec que té la culpa de tot. Ha fixat la meva planeta. Sempre és més fàcil que acabi ballant en una revista una noia que es diu Fanny que no una que es digui Montserrat o Carmeta. Això és filosofia pura. Pura i falsa. Perquè aquí mateix hi ha una Montserrat que fa exactament com tu... Per cert, que té una poca solta per a combinar la seva *toilette d'assaig*. Amb aquests enagos retallats i aquesta mena de matiné rebregat sembla un carnestoltes. En canvi, l'Elvira, quin luxe! Vol imitar aquella anglesa que compareixia amb uns pantalonets de seda blanca, un jumper sang de bou i una gran llaçada del mateix color al cap. No és original, però està bé. És eixerida aquesta noia. Una de les poques que té conversa. Se li veu que és filla de menestrals i que ha tingut una educació molt prima; però

la picardia la salva. Les altres són unes veritables pepes. He de fer un esforç per a canviar-hi quatre paraules... Però no deixaré de fer-ho cada dia; m'esgarrifaria que comencessin a dir que sóc tan tibada o que tinc tants fums!... No no; Llibertat, Igualtat i Fraternitat del matí al vespre. Per al que m'ha de servir la meva superioritat!... "És intelligent aquesta noia..." Ho deia el papà; el seu vot no compta. Ho havia dit l'oncle abans de morir; aquest parer ja em fa més efecte. Ho deia Madame Michaud... En fi, ho deia molta gent. I al capdavall, què, la intelligència? El que m'ha valgut, ara com ara, són les cames... Qui m'ho havia de dir, que el meu destí era tan avall! Però és un fet... L'única cosa que ens ha sortit bé en aquests darrers mesos: ensenyar les cames. Ensenyar les cames i restar contractada va ser qüestió de dos minuts... Em convenia de trobar algun motiu de confiança en mi mateixa... Ah, sí! Fet i fet, eren massa negatives seguides, massa fracassos, massa portes tancades... "Em sap molt greu, però no tenim cap plaça"... "Massa jove"... "Les volem més jovenetes"... I l'un perquè coneixia la meva procedència pensava que no serviria per a treballar de debò, i l'altre perquè la ignorava tenia por de carregar amb una nina inútil... Al dintre tots plegats! Aquí, almenys, m'han trobat apta immediatament, i sense demanar-me gaires informes: sols un

cop d'ull que anava fent-se menys ràpid a mesura que descendia... I acceptada! La mamà diu que va patir horriblement, que les galtes li cremaven de la vergonya. Sí, sí; me'n faig perfectament càrrec. Semblava que els ulls de Míster Wallace i els d'aquell altre home malcarat que no em recordo com se diu — Falguera? Miralbell?... no sé... és igual... —, semblava que els ulls d'aquelles dues persones em despullessin. Altrament, jo no anava gaire vestida. Però és el que li deia a la mamà: és un examen tècnic sense segones intencions. En canvi, ¿per què em mirava tant la cara i el cos i va faltar poc perquè em fes voltar com un maniquí aquell advocat a qui vaig anar-me a oferir com a mecanògrafa? Per què, veïem? De més a més, aquí va ser un examen ràpid; a penes vaig tenir temps de ruboritzar-me, ja vaig saber que era admesa. Admesa amb un somriure de compliment adreçat a les meves extremitats... Això reconforta. Val a dir que ja m'havia adonat que tenien un mèrit poc comú. No duc estadístiques, però em jugaria qualsevol cosa que els compliments dedicats a les meves cames fan més embalum que els dedicats a la meva intelligència. Cap dubte. No pretenc pas que siguin com les de la Misstinguett, que l'han aguantada al cim de la glòria fins als cinquanta o seixanta anys... Però, vaja, ara com ara ja m'han fet un servei importan-

tíssim: han remuntat la meua moral, m'han donat confiança en mi... Si fossin franceses les meves cames!... Els francesos tenen tanta traça a valorar els seus productes... Qui sap on arribaria?... Música?... Música: "*Mesdemoiselles, en rang s'il vous plait.*" De simpàtic no n'és gens aquest director; té una veu de comandament tan aguda, que fereix el timpà. Però en sap. I s'adona — com a tècnic, ei! — de la perfecció de la meua plàstica... Som-hi!

Un desastre, una vida esguerrada, un castell d'illusions fet a miques... Aquesta és la visió de la mamà quan té la fallera de reflexionar sobre la meua existència. Sort que no la té sovint! No és un ésser reflexiu, la mamà. I potser és una sort. Gaires matins com el d'avui arribarien a fer-me perdre el meu bon humor. No nego que té raó des del seu punt de vista... Però hauria de comprendre que el seu punt de vista no és el meu i sobretot que no convé que ho sigui. Passa dies sencers vivint als llimbs, en una mena de somnambulisme; però si per casualitat torna a tocar de peus a terra, ja la tenim indignada davant la meua tranquil·litat. "Filla, tens una flema!" No, mamà. Tinc vint anys. Estic cansada de patir; veig una esclatxa de claror i m'hi llanço amb les ales esteses. ¿Que hauria estat més bonic de seguir les tradicions de la família? Ei, mamà. Anem amb compte. Ara em sap greu de no haver tingut coratge de dir-t'ho... Però ja fóra ben bé hora que parléssim francament de tot, deixant de banda els convencionalismes. Fet i fet, ni tu,